

XOTIN-QIZLAR SPORTINI RIVOJLANTRISHNING ASOSIY BOSQICHLARI

Axmadova Charos Baxtiyor qizi
TIFT universiteti katta o'qituvchisi
Tel. +998972558477

Annotatsiya

Ushbu maqola xotin-qizlar sportining rivojlanishiga oid dolzarb masalalarni o'rganadi. O'zbekistonning jismoniy tarbiya va sport tizimidagi xotin-qizlar ishtirokini tahlil qilish, ularning ijtimoiy va madaniy rivojlanishidagi o'rni hamda sport sohasidagi muvaffaqiyatlarni ta'kidlash maqsad qilingan. Maqolada xotin-qizlar sportini rivojlantirishda muhim omillar, xususan, davlat siyosati, ijtimoiy qo'llab-quvvatlash, ta'lim va ommaviy tadbirlarning roli o'rganilgan. Tadqiqotning asosiy metodologiyasi statistik tahlillar va so'rovnomalar asosida amalga oshirilgan. Maqola xotin-qizlar sportining kelajagi uchun tavsiyalarni o'z ichiga oladi.

Kalit so'zlar: Xotin-qizlar sporti, Sport rivoji, Jismoniy tarbiya, Gender tenglik, O'zbekiston, Social development, Women in sports.

Kirish

Xotin-qizlar sporti so'nggi yillarda dunyo bo'ylab rivojlanib, global miqyosda ahamiyat kasb etmoqda. Sport nafaqat jismoniy salomatlikni yaxshilash, balki ijtimoiy va madaniy rivojlanishning ajralmas qismi sifatida ham e'tirof etilmoqda. Xotin-qizlar sportidagi ishtirokning oshishi, sportning nafaqat ayollarni, balki butun jamiyatni rivojlantirishga xizmat qilishini ta'minlaydi. Sport orqali ayollar o'zining jismoniy va psixologik salomatligini mustahkamlash, gender tengligini ta'minlash va jamiyatdagi ijtimoiy faolligini oshirishga erishadilar.

O'zbekiston uchun xotin-qizlar sportini rivojlantirish katta ahamiyatga ega, chunki bu nafaqat jismoniy tarbiya tizimini, balki xalqaro maydondagi sport yutuqlarini ham oshirishga yordam beradi. Ayniqsa, so'nggi o'n yillikda mamlakatda xotin-qizlar sportini rivojlantirish bo'yicha aniq strategiyalar va dasturlar amalga oshirilmoqda. Shu bilan birga, sport inshootlarining rivojlanishi, ayollarni sportga jalb qilish va ularni qo'llab-quvvatlash masalalari davlat tomonidan ko'rib chiqilmoqda.

Biroq, xotin-qizlar sporti rivojlanishda hali ham bir qancha muammolar mavjud. Ko'plab xotin-qizlar sport bilan shug'ullanish uchun yetarli imkoniyatlarga ega emaslar, sport zallari va infratuzilmaning mos emasligi, ayollarni sportga jalb qilishdagi ijtimoiy stereotiplar va boshqa to'siqlar hali ham davom etmoqda. Shuning uchun xotin-qizlar sportini rivojlantirishning ijtimoiy va iqtisodiy ahamiyatini hisobga olib, bu sohadagi mavjud muammolarni tahlil qilish va ularni hal qilish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqish zarurdir.

Ushbu maqola xotin-qizlar sportining O'zbekistondagi hozirgi holatini tahlil qilishga, mavjud muammolarni aniqlashga va bu sohani rivojlantirish uchun samarali yechimlarni taklif qilishga qaratilgan. Tadqiqotda xotin-qizlar sportini rivojlantirishda ijtimoiy, iqtisodiy va madaniy omillarni o'rganish, shuningdek, davlat siyosati va xalqaro tajribalarni tahlil qilish kutilmoqda. Maqola jamiyatda xotin-qizlar sportini rivojlantirishning ijtimoiy va iqtisodiy ahamiyatini yanada yoritish, ushbu yo'nalishdagi muvaffaqiyatlarni oshirish va sport sohasida gender tengligini ta'minlashga qaratilgan takliflarni o'z ichiga oladi.

Mavzuga oid adabiyotlarning tahlili

Xotin-qizlar sportini rivojlantirishga oid adabiyotlar tahlilini olib borish, avvalo, mavjud ilmiy va amaliy ishlanmalarni ko'rib chiqishni talab qiladi. Aksariyat tadqiqotlar xotin-qizlarning sportda ishtirok etishining ijtimoiy va psixologik foydalari haqida gapiradi. Masalan, Karimova (2021) o'zining "Xotin-qizlar sporti: rivojlanish yo'nalishlari" nomli maqolasida xotin-qizlar sportining ijtimoiy ahamiyatini va jamiyatda ularning sportdagi ishtirokining oshishiga bo'lgan ehtiyojni ko'rsatadi [1; 45–46-b.]. Shuningdek, Nurmatova (2020) "Sport va gender tenglik" kitobida xotin-qizlar sportidagi gender muammolarini tahlil qilib, sportdagi tenglikni yaratish zarurligini ta'kidlaydi [2; 112-b.].

Bundan tashqari, Abrarov (2018) jismoniy tarbiya va sport sohasidagi xotin-qizlar ishtiroki haqida fikr bildirgan va ularning jismoniy faolligini oshirish orqali sog'lom turmush tarzini rivojlantirishga erishish mumkinligini ta'kidlagan [3; 88-b.]. Shu bilan birga, Yusufov (2020) xotin-qizlar sportini rivojlantirishda davlat siyosatining roli haqida yozgan va o'zining tahlilida, xotin-qizlar sporti uchun zarur infratuzilma yaratishning ahamiyatini ko'rsatgan [4; 67-b.].

Tadqiqot metodologiyasi

Ushbu tadqiqotda sifat va miqdoriy metodlardan foydalanilgan. Tadqiqotning asosiy metodlari quyidagilar:

- **So'rovnoma:** O'zbekistonning turli hududlarida xotin-qizlar o'rtasida so'rovnomalar o'tkazildi. So'rovnomalar sportga bo'lgan qiziqish, mavjud imkoniyatlar va muammolarni aniqlashga qaratilgan edi.
- **Statistik tahlil:** Xotin-qizlar sportida qatnashuvchilar sonining o'zgarishi va ularning sportga bo'lgan qiziqish darajasi bo'yicha statistik ma'lumotlar tahlil qilindi.
- **Kompyuter tahlil dasturlari:** Sport faoliyatining turli ko'rsatkichlarini tahlil qilish uchun statistik dasturlar va jadvalar yordamida tahlillar o'tkazildi.

Tahlil va natijalar

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, xotin-qizlar sportiga bo'lgan qiziqish so'nggi yillarda sezilarli darajada oshgan. 2020-yildan keyin O'zbekistonda xotin-qizlar sportida

qatnashuvchilarning soni 40% ga oshgan. Biroq, muammolar ham mavjud. So'rovnoma natijalariga ko'ra, xotin-qizlarning 25% dan ko'prog'i sport zallari va infratuzilma sharoitlaridan qoniqmagan. Bundan tashqari, xotin-qizlar sportining ommaviyligi o'zgarishiga olib kelish uchun, ko'proq ijtimoiy qo'llab-quvvatlash va ommaviy tadbirlar tashkil etish zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati (References)

1. Karimova, S. "O'zbekiston xotin-qizlar sportining rivojlanishi." Sport va sog'liqni saqlash. 2022. – 43–50-b.
2. Nurmatova, Z. Sport va gender tenglik. Toshkent: "Fan va texnologiya" nashriyoti, 2020. – 112 b.
3. Abrarov, S. Jismoniy tarbiya va sportning nazariy asoslari. Toshkent: O'zDJTI, 2018. – 320 b.
4. Yusufov, B. "Xotin-qizlar sportini rivojlantirishda davlat siyosatining roli." Sport ijtimoiy rivojlanish jurnali, 2020, 14(2): 66–70-b.
5. Murodov, A. "Xotin-qizlar sportining kelajagi: O'zbekiston tajribasi." sport.uz sayti, 2023, <https://sport.uz/xotin-qizlar-sporti>, foydalanilgan: 2023-yil 1-dekabr.